

מעדני אשר

גיליון שמי"ז
(שנה ח')

פרשת ויגש תשע"א

י"ל ע"י

מכון "מעדני אשר"

הגליונות ברחבי תכל יוצאים לזכותו של הרב ברוך בן מרים ומרת שיינדל מלכה בת חיה פייגא

מגיד שיעור שנוסע באוטובוס האם מותר לו להכין שיעור באוטובוס? בפרשתו מ"ה כ"ד וישלח את אחיו וילכו ויאמר אליהם אל תרגזו בדרך.

הנה איתא בגמ' תענית י' ע"מ ב' אמר רבי אלעזר אמר להם יוסף לאחיו אל תתעסקו בדבר הלכה, שמא תרגזו עליכם הדרך, איני והאמר רבי אלעאי בר ברכיה שני תלמידי חכמים שמהלכים בדרך ואין ביניהן דברי תורה ראויין לישורף, שנאמר מלכים ב' ויהי המה הלכים הלוך ודבר והנה רכב אש וסוסי אש ויפרדו בין שניהם, טעמא דאיכא דיבור, הא ליכא דיבור ראויין לישורף, ומתרג' בגמ' לא קשיא, הא למיגרס הא לעיוני, חזינן מהגמ' שיש חיוב ללמוד בדרך דבר שאינו צריך עיון.

ובמהרש"א תענית י' עמוד ב' שם כתב וז"ל אמר ליה אל תרגזו ותעיינו בדבר שנצטויתם בדרך, דהיינו דברי תורה שהולכי דרכים פטורים מן המצות אבל חייבים בד"ת כמ"ש ודברת במ גו' ובלכתך בדרך.

ובגליוני הש"ס סוכה כ"ו ע"א תמה עליו: וז"ל לא מצינו הולכי דרכים שיהיו פטורים מכלום, מלבד מסוכה מטעמא דתשבו כעין תדורו עיין סוכה כ"ו ע"א וברש"י שם ואם כוונתו שאין בידו לקיים דבר בהליכה בדרך מלבד דברי תורה שאפשר לדבר ולעייין בתורה עם ההליכה, מ"מ לא מתאים לשון פטור על דבר שאי אפשר במציאות לקיימו.

וכן איתא בגמ' סוטה מ"ו ע"א מהלך בדרך יעסוק בתורה שנאמר משלי א' ט' כי לוית חן הם לראשיך וענקים לגרורותיך.

וכותב המהרש"א שם כי ההולך בדרך יחידי בלא לוויה דמו בראשו וצריך חן ורחמים כמו שתקנו בתפלת הדרך ותננו לחן ולחסד בעיניך ובעיני כל רואינו, וע"כ אמר שהתורה שעוסק בה תהיה במקום לוויה ליתן לו חן לראשו בעיני כל רואיו ושלא יהיה דמו בראשו, וכן שינוי אבות פ"ג משנה ז' המהלך בדרך יחידי ומפנה לבו לבטלה ה"ז מתחייב בנפשו ומסיים הכא בהאי קרא וענקים גו' כי תהיה התורה לך לעזר במקום בני ענק וגבורים שלא תצטרך לגבורים שישמרוך.

וכן כתב בקיצור שולחן ערוך סימן ס"ח כשהוא בדרך יעסוק בתורה, שנאמר ובלכתך בדרך.

יש לחקור מגיד שיעור שנוסע באוטובוס האם מותר להכין שיעור או דילמא כיון שאסור להתעמק בדרך אסור.

הנה המגן אברהם סימן ק"ק כתב אפשר דביושב בעגלה ואיש אחר מנהיג הסוסים שרי ללמוד אפילו עיון.

וכן כתב המשנה ברורה סימן ק"י ס"ק כ' ויעסוק בתורה בדרך וכבר אמרו המהלך בדרך ומפנה לבו לבטלה מתחייב בנפשו אבל לא יעיין בהלכה דילמא אתי לאיטרודי, וכתב המגן אברהם ואפשר דביושב בעגלה ואיש אחר מנהיג הסוסים שרי אפילו עיון.

מעדני אשר: צריך ביאור מדוע מסתפק המגן אברהם בזה, הרי כיון שאחר מנהיג את הסוסים ליכא שום חשש, ובש"ע הרב באמת כתב שמותר בלא ספק, ויש לומר דאולי סבר המג"א דלא פלוג.

מדוע שלח יעקב את יהודה להקים בית הוראה הרי אמרינו בגמ' דאין מוראה הוראות מיהודה?

בפרשתו מ"ו כ"ח ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה וגו'.

איתא במדרש תנחומא בפרשתו י"א ששלח את יהודה להתקין לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה.

יש להקשות: מהא דאמרינו בגמ' יומא כ"ו ע"א אמר רבא לא משכחת צורבא מרבנן דמורי אלא דאתי משבט לוי או משבט יששכר, לוי דכתיב דברים לג יורו משפטין ליעקב, יששכר דכתב דברי הימים י"ב ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל, ומקשה בגמ' אימא יהודה נמי, דכתיב תהלים ס' יהודה מחקק, ומתרג' הגמ' אסוקי שמעתא אליבא דהילכתא קאמינא שלא היה אצל יהודה, א"כ מדוע שלח לפתוח בית הוראה את יהודה הרי הוא לא היה מוראה הוראה, כך מקשה החתם סופר בפרשתו, וכן בצפנת פענח בפרשתו, וכן בתפארת שלמה בפרשתו.

איכא כמה תרוצים:

א. ע"פ מה שכתב בעשרה מאמרות דבימי החשמונאים שנטלו החשמונאים שהיו כהנים גם המלוכה תקנו חז"ל ומינו נשיאי התורה וסנהדרין ממלכות בית דוד, א"כ אפשר לומר דכשראה יעקב שיוסף הוא השליט נתן ליהודה נשיאות התורה שתהיה לו ממשלה בתורה על פי הפסוק כי לא יסור שבט מיהודה, כך תירץ החתם סופר בפרשתו.

ב. ע"פ מה דאיתא בגמ' זבחים נ"ד ע"ב, וכן ק"ח ע"ב דגמרי דשכינה בחלקו של בנימין, וסנהדרין בחלקו של יהודה, דהיינו שהסנהדרין בלשכת הגזית, לפי הנ"ל אתי שפיר ששלח יהודה לתקן בית תלמוד דהיינו להכין המקום שזה צריך להיות בחלקו של יהודה ולא שהוא יפסוק, כך תירץ בצפנת פענח בפרשתו.

ג. ע"פ מה שהקשה המהרש"א יומא כ"ו ע"א על הא דאמרינו בגמ' על דוד המלך וה' עמו מלמד שהלכה כמותו בכל מקום, עיין ברכות ד' ע"א שנמי כתוב שהיה דין, וכן עירובין נ"ג ע"א וקשה איך יכול להורות כיון שלא היה משבט לוי ויששכר, ותירץ דמלך שאנן, א"כ יהודה נמי היה מלך לכן היה יכול לדון, מעדני אשר, ועיין בנועם מגדים בפרשת ויחי על הפסוק יהודה אתה יודך אחיך.

ד. יהודה כיון שהוא נטל אחריות על השני שלא יהא לו נזק לכן הוא יכול להיות אחראי על בית הוראה, כך תירץ בתפארת שלמה, ועיין בעליון לשבח בפרשתו שמאריך ביסוד זה.

ה. ע"פ מה דגרס בפנים יפות דברים פרק לג אחז"ל יומא כ"ו א' צורבי מרבנן דמורה או דאתי מלוי או מיהודה דכתיב יורו משפטין ליעקב ותורתך לישראל, וכן כתב המהרש"א חידושי אגדות עירובין נ"ג עמוד א' עיין בפתח עינים עירובין נ"ג ע"א שהקשה עליו, הרי הוא הקשה ביומא מדוד המלך איך יכול להיות שפסק דלא סליק שמעתתא אליבא דהלכתא אלא אי דאתי משבט יהודה ואי דאתי משבט לוי, לפי הנ"ל אתי שפיר, מעדני אשר, ועיין בספר מעדני אשר שנת תשס"ח פרשת דברים שהארכתיו בקושיית האחרונים על הא דאיתא בגמ' סנהדרין ט"ז ע"ב שיש מצוה להניח שופט מכל שבט, הרי אין מורה הוראות רק מכה שבטים.

גליון זה נודב לעילוי נשמת

הרב יעקב צבי בן הרב מנחם קרעש ז"ל

נלב"ע ט' טבת תשנ"ג ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה

מכתבים למערכת

מדוע אין לכולם בנים תלמידי חכמים הרי הרגיל בנר יש לו הבטחה שיהא לו בנים תלמידי חכמים

מה שהקשתם בשם השבות יעקב על הא דאיתא בגמ' שבת כ"ג ע"ב אמר רב הונא הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים, ופרש"י בנים תלמידי חכמים, דכתיב כי נר מצוה ותורה אור, על ידי נר מצוה דשבת והנחה בא אור התורה ותרצתם בכמה אופנים.

הגאון המפורסם רבי שמאי קחת גראם שליט"א דומ"ץ מחזיקי הדת

נראה לתרץ, דראוין בחי' דלא היו רגילין כלך כך בנר, דהגמ' מספרת דרב שיובי היה רגיל בנר, ועל כרחך שהיה העניו והדחוק גדול מאוד, והא ראייה דנפסק בש"ע דהשאל על הפתחים ולשכור את עצמו עבור מי שמדליק שמן ודוחק את עצמו מהמעט שיש לו כדי להדליק נר חנוכה ונר שבת שכור גדול מאוד, אבל בזמננו דכל אחד יש לו שפע של שמן וכדומה מנלן דשכרו גדול שיהיו לו בנים תלמידי חכמים דשכר כזה הוא רק כשכא לו הרתות במסירות נפש וכדומה.

הרה"ג יהודה כהן שליט"א ירושלים כולל פאר התלמוד מח"ס עשבי בשמים

הרב שלמה שוחט שליט"א ירושלים

הרב יוסף קרביץ שליט"א מודיעין עילית

הרב אברהם חיים שמס"א זכרון יעקב כולל זכרון מיכאל

הרה"ג גמליאל הכהן ברנבוין שליט"א בני ברק מח"ס גם אני אודך

הרב יוסף חיים ברנבוים שליט"א כולל באר יוסף קריית ספר

הבה"ח נפתלי ראטענבערג שליט"א ירושלים

יש לציין דקושיא זו קדים כבר בראשונים דבקותסרס סדר הדלקת נר חנוכה לרבינו יצחק סגי נהור בן הראב"ד שקיבל מאלהו הנביא שהקשה זאת וכתב וז"ל אין לתמוה חכמים הם אמת ודבריהם אמת, וכפי מה שהעולם מדליקים נר חנוכה, שרובא דרובא יוצאים ידי חובתו, אבל מיעוטא דמיעוטא זחירין להדליק כפי כל פרטי המצוות והדקדוקים, שהזיהר בהדלקתם בכל פרטיה ודקדוקיה יקנה וישגי בכח המצוה ובסגולתה בנים ורחימי חכמים מפני שמעשיו מעעכבין.

הרב אברהם חנוך גולדשטיין שליט"א ירושלים

הרב יוסף דויטש שליט"א בני ברק כולל תורה וחסד

הבה"ח יוסף גרינצוויג נ"ץ ישיבת באר התורה ירושלים

נראה לתרץ, ע"פ מה שכתב המשנה ברורה סימן קנ"ח ס"ק ל"ח על הא דמבואר שם בש"ע שמי שזהיר בנטייל דיום מתעשר, והא חזוין שיש אנשים שזהירים ואינם מתעשרים מפני שמעשיו מעעכבין, לפי זה אפשר לתרץ נמי קושיא הנ"ל דמי שרגיל בנר ואין לו בנים תלמידי חכמים מפני שמעשיו מעעכבין.

הרב יוסף ויכלדר שליט"א ירושלים

נראה לתרץ ע"פ מה שכתב החיד"א שם בגמ' דהרגיל בנר, היינו הרבה יותר מהחיוב, ומסביר שהוא הלשון הרגיל בנר, לפי הנ"ל אתי שפיר.

הרב יואל אברהם מושקוביץ שליט"א ירושלים כולל סאטמאר

יש לציין דבספר בית אלקים להמכ"ט שער היסודות פרק כ"ג מתרץ דמה שאין דבר זה מפורסם בכל הדורות אינו מן התימה, כי לא נאמר כל זה אלא במי שהוא זהיר ורגיל במצוה מיוחדת כי אפילו בזמן שהיה יכול לפטור עצמו ממנה הוא זהיר לעשותה.

הרב מאיר דוב רכנצ'ר שליט"א ירושלים

נראה לציין מה שכתב בזה זקני הרה"ק רבי שאול בראך בספרו משמרת אליעזר חלק אורה ושמה את ז' שבאם זכור האדם ויהיה לפני עניו תמיד מה שמסרו אבותינו הקדושים בכדי לקיים התורה כמו בימי חשמונאים או יזכה לבנים תלמידי חכמים, לפי הנ"ל אתי שפיר.

ח. בלייער שליט"א ירושלים

יש לציין מה ששמעתי מאת הרה"ג רבי משה ברנסדופר שליט"א במסיבת חנוכה בשנת תש"ע בבית ראש חברותינו הרה"ג רבי חיים אהרן בלייער שליט"א שסיפר על זקנו שהיה מדליק כל שבוע נרות לא רק בשביל משפחתו אלא גם בשביל כל נכדיו ובסוף ימי היה מדליק יותר ממאה נרות כל שבת ושבת, והמלאכה לסדרן התחיל כבר ביום שיש, וגם לנקה אותם אח"כ נטל שתי ימים, ובשיל החום שיצא מכולם נשתנה צבע הגג לשחור באותו מקום, ושאלו למה לא מנקה הגג והשיב שהוא הנחת והעבודה שלו, ובוה ראה לבניסתלמידי חכמים מכל משפחות בראנסדופר שיחיה ובראשם הגה"צ הרב מאיר זצ"ל.

תגובות אפשר לשלוח עד ליום ג' בערב בלבד
להרב אשר אנשיל שוורץ שליט"א
לפקס המערכת: 057-7961607 או למייל: levib@017.net.il
לביירוים בכל ענייני המערכת, בטל: 057-3166560
מי שמעוניין להצטרף לאילפי המנויים נא התקשר למערכת

מה מהני מה שהיה חותם על פת השמן הרי באיסור דאורייתא בעינן חותם בתוך חותם מה שהקשתם בשם אחרונים מה מהני מה שחתם הכהן גדול בחתמו, הרי לגבי איסור דאורייתא לא מהני חותם אחד רק צריך שיהא חותם בתוך חותם, כמו שמבואר בש"ך יור"ד סימן קי"ח ס"ק ה' א"כ כאן שהיה רק חותם אחד והיה חשש טומאה שהוא איסור דאורייתא א"כ איך סמכו על החותם, ותרצתם בארבע אופנים.

הגאון רבי אברהם בן חיים שליט"א דומ"ץ בב"ד אהבת שלום מח"ס משפטי חיים

נראה לתרץ, לפי מה שכתב הפרי חדש דכל הטומאה היה רק טומאה דרבנן שגורו על הגוים להיות כובים לפי הנ"ל אתי שפיר מדוע מהני החותם. מעדני אשר: יש להעיר הרי הוא לא ידע איזה טמא יגע בוה, הרי רצה לודאות שלא יטמא כלל, א"כ מה מהני.

מה ראה הכהן גדול לחתום על הפת וכו' היה הדרך לחתום על פד השמן בבית המקדש
מה שהקשתם בשם אחרונים מה ראה הכהן גדול לחתום על הפת וכו' היה הדרך לחתום על פד השמן בבית המקדש, ותרצתם בארבע אופנים.

הרה"ג רבי ישראל יהודה יאקאב שליט"א ראש כולל בעלזא אשדוד

נראה ליישב ע"פ מה שנחקר בכלל מה היה צורך לפך שמן קטן שמכיל רק כמות שמן להדלקת לילה א' בלבד, וא"ת שכן היו מכניסין מראש כמות מתאימה להדלקת נר ללילה א', שהיה מוכן להדלקה, וחותמין אותו הרי מגמ' מנחות פ"ח עולה בהדיא שהיו מודדין את השמן במידה של שלשה וחצי לוג, כלומר שהיה השמן מונח בכלי גדול, ומדרו ממנו כמות השמן הנצרך למנורה, ולא שהיה כלי מוכן עם כמות מדויקת למנורה, וע"כ נראה לפרש שאכן כל כהני המשמר שהיו מדליקין המנורה, היו נוטלין משמן המוכן, ומודדים הכמות הנצרכת להם, אולם כידוע דכהן גדול מתי שרוצה לבוא ולעבוד עבודה בביהמ"ק בא ועובד יומא י"ד וכנראה הכהן גדול מפני כבודו שלא יצטרך לילך ולמדוד השמן כשאר הכהנים, הכינו לו כמות מדויקת המתאימה להדלקת לילה א', שאם ירצה להדליק יקח מן המוכן, והיה חותמים בחותם כה"ג, כלומר שזה מיועד לעבודת כה"ג, ושלא ישתמשו בוה שאר הכהנים, ופך זה מציאו הכהנים.

הרב אליעזר זוסמן סופר שליט"א ירושלים

יש לציין דבר נפלא מה שכתב בספר קב הישר פרשת צו שהפך שמן היה של שמן המשחה שנגנז, ובהערות קב ונקי מביא המקור לזה מדברי אביו המהר"ק בספרו ברכת שמואל על התורה שמביא מספר ש"ך על התורה שהשמן המשחה היה מאותו שמן שיעקב יעקב על האבן ע"ש דברים נפלאים, ומוסיף המהר"ש"ק ונראה פשוט בעיני דאותו הפך נמצא בימי חשמונאים, לפי הנ"ל אתי שפיר מדוע חתמו אותו פך.

מדוע אין עושים ט' ימים חנוכה הרי לא היה שמן טהור רק אחר תשעה ימים

מה שהקשתם בשם אחרונים על הא דכתב הר"ן שהיה להם שמן טהור רחוק ארבעה ימים והוצרכו שמנה ימים בין הליכה וחזרה, לכן היה הנס ח', דיש להקשות הא אי אפשר שמנה ימים בלא שיהא שבת באמצע, א"כ היה צריכים להתעכב על הדרך ט' ימים, דהרי אסור ללכת בשבת יותר מ"ב מיל, והיה צריך הנס להיות על ט' ימים, והליכה עבור השמן מכשימי מצוה הוא ולא דחי שבת, א"כ מדוע אין מדליקין תשעה ימים, ותרצתם בששה אופנים.

הרב מיכאל ברוך הכהן קופר שליט"א ישיבת מיר ירושלים

הרב יונה צבי רוטנברג שליט"א ירושלים

נראה לתרץ, דע"י זה מתרץ קושיית הבית יוסף שבאמת לא הלך בשבת והשמן מוך לט' ימים ומכיון שליום אחד היה להם שמן בפך שמצאו לכן מדליקין ח' ימים.

מדוע בזמננו יש הרבה אנשים שאינם מדליקים בחוץ

הרי כיון דליכא סכנה יש חוב להדליק בחוץ

מה שהקשתם שם הראשונים ואחרונים על הא דאיתא בגמ' שבת כ"א עמוד ב' תנו רבנן נר חנוכה מצוה להנחה על פתח ביתו מבחוץ, אם היה דר בעלייה מניחה בחלון הסמוכה לרשות הרבים, ובשעת הסכנה מניחה על שלאח, דיש להקשות כיון דבזמן הזה ליכא סכנה, מדוע יש הרבה אנשים יראים ושלמים שאינם מדליקים בחוץ כעיקר התקנה.

הרב קלמן פדר שליט"א שעלבים

יש לציין דבתשובות והנהגות כתב בזה דכיוון שיש מקומות שבהם יש סכנה להדליק בחוץ, ארצות עניות וכדומה היו שנהגו גם בדליכא סכנה להדליק בפנים כדי שלא יבוא אותם היושבים בארצות הסכנה להדליק בחוץ, והוא כעין המעשה הידוע בר' ישראל סלנטר שבזמן מגיפת החולירע אכל בבית הכנסת ביוכ"פ אע"פ שהיה בריא, כדי שהחולים המחוייבים לאכול ביוכ"פ לא יחמירו על עצמם לצום.

ברכת מזל טוב לידידינו

הבחור החשוב יראתו קודמת לחכמתו

כמר שמואל זינברג נ"ץ ירושלים

לרגל שמחת אירוסיו במו"ט

עב"ג בת הרב מרדכי זינגר שליט"א בני ברק

יהא רעוא שיזכה לבנות בית נאמן בישראל ואך ששון ושמחה ישמע בביתו